

חוק יציבות מחירים במצרכים ובשירותים (הוראת שעה),

התשמ"ו—1985 *

פרק א': פרשנות ותחולה

1. בחוק זה —

הגדרות

"המועד הקובע" — י"ב בתמוז התשמ"ה (1 ביולי 1985);

"מצרך" — כל חי, דומם או צומח, בין תלוש ובין מחובר, לרבות מקרקעין, מים, חשמל ומחצבים, ולרבות מצרך דומה;

"מצרך דומה" — לרבות מצרך בעל תכונות דומות ביותר למצרך פלוני, אף אם אינו זהה מכל הבחינות עם אותו מצרך ואף אם הוא שונה מאותו מצרך במשקלו, בגודלו, באריזתו או בשמו;

"שירות" — לרבות —

(1) כל שירות לזולת;

(2) עינוג ציבורי כמשמעותו בחוק רישוי עסקים, התשכ"ח—1968¹;

(3) עשייה במצרכים למען הזולת, לרבות בניה, בין לצורך עצמי ובין לצרכי אחרים;

(4) שירות הניתן על פי דין;

(5) שירות דומה;

(6) הצעה לעשות שירות כאמור בפסקאות (1) עד (5);

ואולם עבודתו של עובד אינה בגדר שירות למעבידו;

"שירות דומה" — לרבות שירות בעל תכונות דומות ביותר לשירות פלוני, אף אם אינו זהה מכל הבחינות עם אותו שירות;

"עושה שירות" — לרבות מי שעושה שירות על ידי אחר, ולגבי בניה — גם לרבות הקבלן, האדריכל, המהנדס וכל הממלא תפקידי השגחה בביצועה;

"שכר" — כל תשלום כסף, או תמורה אחרת, בעד עשיית שירות;

"מכירה" — הקניית מצרך כנגד תמורה, וכן השכרתו או מתן זכות שימוש בו, או חוזה על עסקה כזאת, בין שיש עמן עשיית שירות ובין אם לאו, ולרבות הצעה למכירה;

"מכירה מיוחדת" — כמשמעותה בחוק הגנת הצרכן, התשמ"א—1981²;

"מחיר מרבי" — המחיר המרבי שנקבע למצרך או לשירות לפי התקנות או לפי כל חיקוק אחר;

* נתקבל בכנסת ביום ח' בתשרי התשמ"ו (23 בספטמבר 1985); הצעת החוק ודברי הסבר פורסמו בה"ח 1751, התשמ"ה, עמ' 296.

1 ס"ח התשכ"ח, עמ' 204.

2 ס"ח התשמ"א, עמ' 248.

- (1) אם נקבע מחיר מרבי — המחיר המרבי ;
- (2) אם לא נקבע מחיר מרבי — המחיר שנקבע או הותר לפי כל חיקוק ;
- (3) אם לא נקבע מחיר מרבי ומחירו של המצרך או השירות לא נקבע או הותר כאמור בפסקה (2) וחוק הוראת השעה או סעיף 4א(א) שבו לא חל עליו ערב תחילתן של התקנות — הסכום שבו מכר האדם את המצרך או עשה את השירות סמוך לפני המועד הקובע, ואולם —
- (א) אם מחירו סמוך לפני המועד הקובע היה נקוב במטבע חוץ או צמוד לשער של מטבע חוץ — יהיה המחיר הקובע הסכום במטבע ישראלי לפי השער היציג שפרסם בנק ישראל סמוך לפני המועד הקובע ;
- (ב) אם מחירו סמוך לפני המועד הקובע היה צמוד למדד כלשהו או למחירו של דבר כלשהו — ייקבע המחיר הקובע לפי תנאי ההצמדה שחלו על חישוב המחיר סמוך לפני היום הקובע ;
- (4) לענין מצרך דומה השונה ממצרך פלוני במשקלו או בגדלו — מחירו של אותו מצרך פלוני, כאמור בפסקאות (1) עד (3), לפי הענין, יחסית למשקל או לגודל של המצרך הדומה ;
- "הצעה למכירה" — לרבות הודעה של אדם, בכל צורה שהיא, על מחיר מצרך שהוא מוכן או מסכים למכור ;
- "הצעה לעשות שירות" — לרבות הודעה של אדם, בכל צורה שהיא, על שכר בעד שירות שהוא מוכן או מסכים לעשות ;
- "חוק הפיקוח" — חוק הפיקוח על מצרכים ושירותים, התשי"ח—1957³ ;
- "חוק הוראת השעה" — חוק הפיקוח על מצרכים ושירותים (יציבות מחירים — הוראת שעה), התשמ"ה—1985⁴ ;
- "עסק" — לרבות מקצוע ומשלח יד, ולרבות כשהוא מנוהל ללא כוונת ריווח ;
- "מחיר" — מחירו של מצרך או שכרו של שירות, בין בכסף ובין בתמורה אחרת, ולרבות אגרה, תעריף או שכר שנקבעו בחיקוק עבור מצרכים ושירותים הניתנים על פי דין ;
- "מחיר העולה על המחיר הקובע" — לרבות תנאי הספקה או אשראי שיש בהם, לגבי רוכש המצרך או מקבל השירות, משום הרעה בהשוואה לתנאים האמורים שחלו במועד הקובע, ואין נפקא מינה אם הרעת תנאים כאמור היא על פי חוזה ;
- "מטבע חוץ" — כמשמעותו בחוק הפיקוח על המטבע, התשל"ח—1978⁵ ;
- "תושב חוץ" — כמשמעותו בהיתר הפיקוח על המטבע, התשל"ח—1978⁶ ;

3 סי"ח התשי"ח, עמ' 24.

4 סי"ח התשמ"ה, עמ' 24.

5 סי"ח התשל"ח, עמ' 108.

6 ק"ת התשל"ח, עמ' 1006 ועמ' 1095.

"המפקח", לענין תחום כלשהו — המפקח על המחירים לצורך חוק זה שמינו השר הממונה על אותו תחום יחד עם שר האוצר, ובאין שר ממונה על אותו תחום — שמינו שר התעשייה והמסחר יחד עם שר האוצר ;

"השרים", לענין תחום כלשהו — השר הממונה על אותו תחום יחד עם שר האוצר, ובאין שר ממונה על אותו תחום — שר התעשייה והמסחר יחד עם שר האוצר ;

"התקנות" — תקנות שעת חירום (יציבות מחירים במצרכים ובשירותים) (מס' 3), התשמ"ה—1985.⁷

2. תחילתו של חוק זה ביום ט"ז בתשרי התשמ"ו (1 באוקטובר 1985) והוא יחול עד יום כ"ג בסיון התשמ"ו (30 ביוני 1986).

תחילה
וחחלה

פרק ב': יציבות מחירים

3. (א) בתקופת תקפו של חוק זה לא ימכור אדם במהלך עסקו מצרך ולא יעשה במהלך עסקו שירות במחיר העולה על המחיר הקובע.

איסור העלאת
מחיר ומכירה
במחיר מופקע

(ב) מוכר אדם במהלך עסקו מצרך על פי חוזה מתמשך לאספקה לשיעורין של כמויות ממנו, או עושה אדם שירות במהלך עסקו על פי חוזה למתן שירות מתמשך או חוזר ונשנה, לא יעלה מחירו של המצרך או השירות, שיש לספק או סופקו למעשה בתקופת תקפו של חוק זה, על המחיר הקובע, אף אם החוזה נכרת לפני תחילתו של חוק זה.

(ג) בתקופת תקפו של חוק זה לא יעשה אדם במהלך עסקו שירות ששכרו מחושב כשיעור מערכו של נושא העסקה, בשיעור העולה על השיעור שעל פיו חישב את שכרו במועד הקובע, ואם נושא העסקה — למעט עסקה של קניה או מכירה של מטבע חוץ — נקוב במטבע חוץ, יחושב שכר השירות לפי השער היציג שפרסם בנק ישראל לאותו מטבע במועד הקובע.

(ד) היה מקובל סמוך לפני המועד הקובע מתן הנחה ממחיר מצרך או שירות, דרך כלל, בתנאים מסויימים או במקרים מסויימים, לא ימכור אדם מצרך ולא יעשה שירות, באותם מקרים, במחיר העולה על המחיר לאחר מתן הנחה כאמור ; הוראה זו לא תחול על מכירה מיוחדת.

4. (א) הוראות סעיף 3 יחולו לגבי השכרת מקרקעין אף כשהשכרה אינה במהלך עסק.

השכרת מקרקעין

(ב) לענין השכרת מקרקעין, בין במהלך עסק ובין שלא במהלך עסק, יראו כל תקופה של חודש כהשכרה נפרדת, אף אם דמי השכירות משולמים מראש למספר חדשים, והמחיר הקובע של דמי השכירות בעד כל אחד מן החדשים שהם בתקופת תקפו של חוק זה יהיה דמי השכירות בשקלים שהיו משולמים לפני המועד הקובע בעד תקופת השכרה של חודש, בתוספת שיעור ההעלאה שהותר, אף אם חוזה השכירות נכרת לפני תחילתו של חוק זה.

7 ק"ת התשמ"ה, עמ' 1560 ועמ' 1684.

5. (א) בסעיף זה, "התקופה הקובעת" — התקופה שמיום ט' בחשון התשמ"ה 4) (בנובמבר 1984) עד יום תחילתו של חוק זה.

(ב) (1) לא ימכור יבואן או יצרן במהלך עסקו מצרך שהוא לא מכרו בתקופה הקובעת אלא אם כן אישר המפקח את מחירו בכתב ומראש;

(2) לא ימכור סיטונאי או קמעונאי, במהלך עסקו, בענף שקבעו השרים בצו, מצרך שהוא לא מכרו בתקופה הקובעת אלא אם כן אישר המפקח את מחירו בכתב ומראש; בצו כאמור יכול שייקבע כי הוראת פסקה זו תחול על כל הסיטונאים או הקמעונאים באותו ענף, או לפי היקף מחזור מכירותיהם או לפי כל סיווג אחר.

(ג) אישור המפקח יכול להיות למחיר שנקב המבקש בבקשתו או למחיר גמוך ממנו; האישור יכול להיות אישי או כללי, למצרך מסויים או לסוג מצרכים; המפקח רשאי לקבוע באישור הניתן ליבואן או יצרן גם את המחיר לסיטונאי, לקמעונאי או לצרכן; האישור יכול שיתונה בתנאים; המפקח רשאי לשנות את התנאים.

(ד) המבקש אישור יגיש למפקח בקשה המציינת את מחיר המצרך, בצירוף תחשיב ותיאור מפורט של המצרך ושל מצרכים אחרים מאותו סוג המשמשים לאותה מטרה שהוא מייצר, מייבא או מוכר; המפקח יודיע למבקש את החלטתו לא יאוחר מ-30 ימים מיום קבלת הבקשה; אישור או קבע המפקח מחיר למצרך חדש, יהא המחיר שאושר או נקבע המחיר הקובע לענין סעיף 3; ביקש המפקח פרטים הדרושים לו לצורך החלטתו ושלל נכללו בבקשה, יחל מנין 30 הימים האמורים מיום שהומצאו הפרטים.

(ה) קבע המפקח כי המצרך הוא מצרך דומה למצרך אחר של אותו יצרן, יבואן, סיטונאי או קמעונאי, יהיה המחיר שבו רשאי יצרן, יבואן, סיטונאי או קמעונאי כאמור למכור את המצרך הדומה, מחירו של המצרך האחר.

(ו) לא הודיע המפקח על החלטתו כאמור בסעיף קטן (ד) ולא קבע כאמור בסעיף קטן (ה), יהיה המחיר שנקב המבקש בבקשתו המחיר הקובע לענין סעיף 3.

(ז) סיטונאי או קמעונאי המוכר מצרך בפרק זמן תחולתו של חוק זה והוא לא מכרו בתקופה הקובעת, ולא נקבע לו מחיר כאמור בסעיף קטן (ג) או לפי כל חיקוק, יהיה מחירו הקובע לענין סעיף 3, הסכום בשקלים שבו מכר את המצרך לראשונה בפרק זמן תחולתו של חוק זה.

(ח) שירות שעושה אדם בפרק זמן תחולתו של חוק זה ולא עשאו בתקופה הקובעת, יהיה מחירו הקובע לענין סעיף 3, הסכום בשקלים שתמורתו עשה את השירות לראשונה בפרק הזמן האמור, והשכרת מקרקעין תיחשב לענין סעיף זה כשירות.

6. (א) נקבע בחיקוק כי מחיר של מצרך או של שירות יעלה במועד שהוא בתקופת תקפו של חוק זה, או כי יותר להעלותו כאמור, הרי על אף האמור באותו חיקוק ימשיך לחול מחיר השווה לסכום שהיה צריך לשלמו לפני המועד הקובע, כל עוד לא הותרה העלאתו לפי התקנות או לפי סעיף 7.

(ב) בתקופת תקפו של חוק זה לא יחולו הוראות כל דין אחר בדבר קביעת מחיר ושינוי מחיר, לרבות סעיף 6 (א) לחוק הפיקוח, וכל קביעת מחיר או העלאת מחיר ייעשו על פי חוק זה בלבד.

(ג) בלי לגרוע מן האמור בסעיפים קטנים (א) ו-(ב), אם נקבע בחיקוק כי מחיר יעודכן במועד שחל בתקופת תקפו של חוק זה לפי עליית מדד שמפרסמת הלשכה המרכזית לסטטיסטיקה, הרי אם המדד החדש לענין אותו עדכון הוא המדד לחדש שקדם לחדש יולי 1985 — ייעשה העדכון לפי המדד האמור, ואם הוא המדד לחדש מאוחר יותר — ייעשה העדכון לפי המדד לחדש יוני 1985.

קביעת מחירים

7. (א) כל שר בתחום סמכותו, יחד עם שר האוצר, או מי שהם הסמיכו לכך, רשאים, לפי שיקול דעתם —

(1) לקבוע בצו מחיר או מחיר מרבי למצרך או לשירות;

(2) לקבוע שיעור שבו מותר יהיה להעלות מחיר של מצרך או שירות מעל המחיר הקובע;

(3) לקבוע בצו שיעור שבו יש להוריד מחיר של מצרך או שירות מתחת למחיר הקובע.

(ב) על אף האמור בסעיף קטן (א)(2), רשאי שר התעשייה והמסחר יחד עם שר האוצר לקבוע שיעור שבו מותר להעלות את מחירם של כלל המצרכים והשירותים שחוק זה חל עליהם או של מרביתם.

(ג) ניתן היתר להעלאת מחיר או הוצא צו להורדת מחיר או נקבע מחיר או מחיר מרבי לפי התקנות או לפי סעיף זה, יראו לענין חוק זה את המחיר שהותר או שנקבע כמחיר הקובע.

(ד) היתר כללי או צו כללי לפי סעיף זה תהיה תחילתו מיום שפורסם בשלושה עתונים יומיים לפחות או ביום שפורסם ברשומות, לפי המוקדם, ובלבד שהנוסח שפורסם ברשומות יהיה הנוסח המחייב; תהא זו הגנה טובה לנאשם בהפרת חוק זה כי פעל בתום לב על סמך פרסום בעתון כאמור.

8. (א) לא ינקוב, לא יציג ולא יפרסם אדם מחיר של מצרך שהוא מוכר במהלך עסקו או של שירות שהוא עושה במהלך עסקו, אלא במטבע ישראלי בלבד, וזאת אף אם אותו מצרך או שירות אינם בתחום עיסוקו העיקרי; הצגת מחיר לפני היום הקובע כמשמעותו בחוק מטבע השקל החדש, התשמ"ה—1985, תהיה כאמור בסעיף 5(ב) לאותו חוק.

נקיבת מחיר
במטבע ישראלי

(ב) על אף האמור בסעיף 17(א)(2) יחול סעיף זה על כל מצרך ועל כל שירות, למעט מצרכים ושירותים שהשרים קבעו בצו לענין זה.

פרק ג': דיווח על המחירים

9. בפרק זה —

הגדרות

"עוסק" — יצרן, סטונאי, יבואן, קמעונאי או עושה שירות כמשמעותם בחוק הפיקוח;
"מחיר" — לרבות תנאי האשראי או ההנחה למחיר במזומן ולרבות תנאי הספקה והנחות קבועות אחרות.